

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

КОРОТКОВА ЛІНА ІГОРІВНА

УДК 377:006.44: 687

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СТВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ
СТАНДАРТІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ
НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
Радкевич Валентина Олександрівна,
Інститут професійно-технічної
освіти НАПН України, директор, м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Десятов Тимофій Михайлович,
Черкаський національний університет імені
Богдана Хмельницького, в.о. директора Навчально-
наукового інституту педагогічної освіти, соціальної
роботи і мистецтва, професор кафедри загальної
педагогіки і психології, м. Черкаси;

кандидат педагогічних наук
Гриценко Інна Антонівна,
Державний вищий навчальний заклад «Університет
менеджменту освіти Національної академії
педагогічних наук України», доцент кафедри
університетської та професійної освіти і права
Інституту відкритої освіти, м. Київ.

Захист відбудеться 23 березня 2012 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.458.01 в Інституті професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України за адресою: 03045, м. Київ, Чапаєвське шосе, буд. 98, 6 поверх, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (03045, м. Київ, Чапаєвське шосе, буд. 98).

Автореферат розісланий 21 лютого 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.В. Волкова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Світові тенденції глобалізації, активізація євроінтеграційних процесів, формування вітчизняної інноваційної системи, зміни на ринку праці висувають підвищені вимоги до якості робочої сили, її конкурентоспроможності й професійної мобільності. Сучасному виробництву потрібні працівники, які володіють широким технічним світоглядом, здатні оперативно реагувати на будь-які зміни у технологічному процесі, самостійно визначати найбільш раціональні прийоми трудових дій, що вимагає від них ґрунтовних знань, умінь і особистісних якостей. Цим зумовлюється необхідність пошуку та впровадження ефективної системи підготовки майбутніх кваліфікованих робітників на основі державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління, створених з урахуванням компетентнісного підходу, що сприятиме підвищенню рівня професійної відповідності випускників професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) вимогам робочого місця, їхньому працевлаштуванню та адаптації на виробництві.

Концептуальні положення щодо модернізації вітчизняної професійно-технічної освіти (ПТО), її інтеграції в єдиний європейський освітній простір знайшли відображення у Програмі економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» (2010), Указі Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2011). У Державній цільовій програмі розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 рр. (2011) зазначено, що створенню ефективної системи підготовки робітничих кадрів сприятиме розроблення та впровадження 300 державних стандартів нового покоління з конкретних професій.

Однак досягнення необхідної якості підготовки кваліфікованих робітників гальмується відсутністю науково обґрунтованої системи визначення кваліфікацій і професійної стандартизації, узгодженої з Національною рамкою кваліфікацій (НРК) й системами кваліфікацій країн Європейського Союзу (ЄС); використанням застарілих державних стандартів професійно-технічної освіти (ДСТПО) з конкретних професій, які не відповідають сучасним вимогам роботодавців; повільним впровадженням у навчально-виробничий процес інноваційних технологій навчання. Такий стан зумовлює необхідність створення педагогічних умов для розробки професійних стандартів, а на їх основі побудови ДСПТО нового покоління та гнучких навчальних планів і програм професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю.

Наукові основи формування систем професійної освіти були предметом дослідження філософів В. Андрущенка, Б. Гершунського, І. Зязюна, В. Кременя, В. Лутая та ін. Праці Ю. Бабанського, С. Батишева, А. Беляєвої, Л. Лук'янової, В. Лозовецької, Н. Ничкало, В. Радкевич, С. Сисоєвої присвячені розкриттю проблем безперервної професійної освіти. Предметом дослідження В. Блінова, О. Жеребіної, М. Крощенка, Н. Машукової, Г. Муравйової, О. Олейнікової, М. Шестакова були концепції компетентнісного підходу до підготовки майбутніх фахівців. Проблеми професійної освіти і навчання в зарубіжних країнах присвячені

праці Т. Десятова, О. Матвієнко, О. Огієнко, Л. Пуховської, Ф. Шльосека. Науково-методичні підходи до розробки ДСПТО і визначення їх впливу на якість професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників обґрунтовано А. Глазуновим, І. Гриценком, Л. Корницькою, О. Лейбовичем, Г. Лук'яненко, С. Мельником, І. Савченко, В. Супруном, Л. Федотовою. Теоретичні основи модульної організації навчального процесу у професійних навчальних закладах стали предметом дослідження Г. Герчек, Н. Тализіної, П. Юцявичене та інших вчених. Водночас нами не виявлено праць, в яких би ґрунтовно розкривалися концептуальні підходи до аналізу ринку праці швейної галузі щодо затребуваності професій і кваліфікацій та створення професійних й освітніх стандартів на основі компетентнісного підходу.

Науковий аналіз досліджуваної проблеми, стану підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю дав змогу виявити суперечності між необхідністю:

- визначення затребуваних швейним виробництвом професій, кваліфікацій, перспективних трудових функцій і компетенцій кваліфікованих робітників та відсутністю методик аналізу ринку праці з метою їх виявлення;
- забезпечення прозорості, цілісності, узгодженості й наступності кваліфікацій та відсутністю галузевої рамки кваліфікацій;
- оновлення змісту професійно-технічної освіти з урахуванням сучасних вимог швейної галузі та відсутністю методик розроблення й впровадження професійних стандартів на основі компетентнісного підходу;
- підвищення рівня професійної кваліфікації та компетентності майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю та відсутністю навчальних планів і програм, які забезпечували б формування у них відповідної компетентності.

Актуальність цих проблем та їх недостатня теоретична розробленість зумовили вибір теми дослідження – *«Педагогічні умови створення професійних стандартів швейного профілю на основі компетентнісного підходу»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України з теми «Теоретико-методологічні умови розробки державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління» (РК № 0109U001187). Тема дисертації затверджена вченою радою Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України (протокол № 4 від 30.04.2009 р.) та узгоджена у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 6 від 29.09.2009 р.).

Мета і задачі дослідження. Метою є обґрунтування педагогічних умов створення професійних стандартів швейного профілю і розроблення на цій основі навчального плану та програм професійної підготовки майбутніх кравців з урахуванням модульно-компетентнісного підходу.

Відповідно до мети дослідження визначено такі задачі:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми змісту професійно-технічної освіти швейного профілю в педагогічній теорії і практиці та узагальнити досвід створення професійних стандартів у країнах Європейського Союзу.

2. Теоретично обґрунтувати компетентнісний підхід до професійної підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю.

3. Обґрунтувати методики аналізу ринку праці та проектування галузевої рамки кваліфікацій швейного профілю.

4. Обґрунтувати методику створення професійних стандартів (на прикладі професії «Кравець») та здійснити експертну оцінку моделі професійного стандарту.

5. Розробити та експериментально апробувати авторський навчальний план і програми професійної підготовки майбутніх кравців на основі професійного стандарту й модульно-компетентнісного підходу.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю в професійно-технічних навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови створення професійних стандартів швейного профілю (на прикладі професії «Кравець»).

Методи дослідження : *теоретичні* – аналіз основних категорій дослідження, вивчення та синтез філософських, психологічних, педагогічних знань, монографічної, навчально-методичної літератури та нормативно-правових документів з проблем змісту професійної освіти, досвіду створення професійних стандартів у країнах ЄС та організації професійної підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю на основі компетентнісного підходу; системний і функціональний аналіз, порівняння, моделювання, класифікація, систематизація та узагальнення теоретичних і методичних умов для створення методики аналізу ринку праці, проектування галузевої рамки кваліфікацій, розроблення і обґрунтування методики створення професійних стандартів, розроблення начального плану і програм професійної підготовки майбутніх кравців; теоретичне моделювання – побудова моделі професійного стандарту швейного профілю на основі компетентнісного підходу; *емпіричні* – опитування, бесіди, інтерв'ю, анкетування роботодавців з метою аналізу ринку праці; експертна оцінка моделі професійного стандарту; тестування науково-педагогічних працівників, учнів ПТНЗ; педагогічні спостереження, педагогічний експеримент для апробування авторського навчального плану і програми підготовки майбутніх кравців; *статистичні* – для кількісного та якісного аналізу, обробки та систематизації одержаних даних опитування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше теоретично обґрунтовано* педагогічні умови створення професійних стандартів швейного профілю на основі компетентнісного підходу: врахування досвіду країн Європейського Союзу щодо професійної стандартизації; здійснення аналізу ринку праці швейної галузі з метою визначення затребуваних професій, кваліфікацій, трудових функцій, компетенцій; проектування галузевої рамки кваліфікацій для об'єднання професійних кваліфікацій швейної галузі в єдину систему; застосування методики створення професійних стандартів швейного профілю як основи для побудови Державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління; *розроблено* модель професійного стандарту швейного профілю (на прикладі професії «Кравець»), згідно з якою визначається ієрархія модулів трудової діяльності, модулів компетентності, елементів модулів компетентності й

забезпечується їх зв'язок з рівнями Національної та галузевої рамок кваліфікацій, чинними нормативними документами, системою сертифікації, видачі свідоцтв і дипломів; *уведено в науковий обіг* нові поняття: «модуль трудової діяльності» як автономна структура трудових функцій і компетенцій робітника відповідного кваліфікаційного рівня; «модуль компетентності» як самостійний блок виду робіт і трудових функцій та необхідних для їх виконання компетенцій; «елемент модуля компетентності» як завершена одиниця професійного стандарту, що містить розгорнуту характеристику конкретної трудової функції і перелік необхідних для її виконання компетенцій; *удосконалено* методичні підходи до побудови навчального плану і програм професійної підготовки майбутніх кравців на основі професійного стандарту й модульно-компетентнісного підходу: відбір навчальних модулів для кожного кваліфікаційного рівня; структурування навчального модуля в годинах і кредитах; визначення елементів навчального модуля та їх розподіл у структурі навчального плану; *подальшого розвитку дістало* положення щодо посилення ролі роботодавців у визначенні вимог до змісту професійної підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю, розробки професійних і державних стандартів професійно-технічної освіти на основі компетентнісного підходу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні основних результатів дисертаційного дослідження в процес підготовки майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю у ПТНЗ України, що здійснено шляхом: *розробки* проекту галузевої рамки кваліфікацій швейного профілю та професійного стандарту (на прикладі професії «Кравець»), навчально-методичного комплексу професійної підготовки майбутніх кравців, що охоплює навчальний план, навчальні програми, форми кваліфікаційної атестації, поурочно-тематичні плани, специфікації предметних та інтегрованих модулів, журнал обліку навчальних досягнень учнів, щоденник учня, робочий зошит педагога професійного навчання, Положення про кредитно-рейтингове оцінювання навчальних досягнень учнів ПТНЗ швейного профілю; *підготовки* методичних рекомендацій щодо аналізу ринку праці швейної галузі, розроблення професійних стандартів швейного профілю, модульно-компетентнісної побудови навчального плану і програм професійної підготовки майбутніх кравців на основі професійного стандарту.

Упровадження результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження впроваджено в науково-методичну діяльність фахівців відділення змісту професійно-технічної освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (довідка № 1.4/18–3738 від 23.11.2011 р.); у навчально-виробничий процес ПТНЗ України: ДНЗ «Запорізьке вище професійне училище моди і стилю» (довідка № 06–05/210–1 від 26.08.2010 р.), Донецького професійно-технічного училища сфери послуг (довідка № 32 від 02.09.2010 р.), Кримського республіканського професійно-технічного навчального закладу «Сімферопольське вище професійне училище сервісу та дизайну» (довідка № 89 від 30.08.2010 р.), Харківського професійного ліцею швейного і хутрового виробництва (довідка № 56 від 25.08.2010 р.).

Усього дослідженням було охоплено 421 особа, з них: учнів ПТНЗ – 378; науковців – 5; керівників навчальних закладів – 3, педагогічних працівників – 22; роботодавців – 12, представників громадських організацій – 1.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати здійсненого дослідження доповідалися, обговорювалися й одержали позитивну оцінку вчених, педагогів-практиків на таких міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: на *V Міжнародних наукових читаннях*, присвячених пам'яті академіка С.Я. Батишева «Безперервна професійна освіта в умовах інформаційного суспільства: досвід, проблеми, шляхи їх реалізації» (Київ, 2011); *міжнародному семінарі* «Професійні стандарти як основа для побудови Національної рамки кваліфікацій» (Київ, 2010); *міжнародній науково-практичній конференції (міжнародний проект InWent)* «Розроблення професійних стандартів, заснованих на компетенціях» (Київ, 2009); *всеукраїнських семінарах-нарадах* «Розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти, заснованих на компетенціях» (Київ, 2009, 2010), «Впровадження нових підходів до планування, розробки навчальних програм та аналізу ринку праці у навчальних закладах та установах професійно-технічної освіти» (Київ, 2009), «Інноваційні форми управління професійно-технічною освітою в умовах децентралізації» (Київ, 2009); *всеукраїнській науково-практичній конференції* «Педагогічне проектування як засіб становлення і розвитку ключових компетентностей суб'єктів освітнього простору» (Запоріжжя, 2010); *на засіданнях круглого столу* «Інноватика в освіті України» (Київ, 2009, 2010); *засіданнях робочих груп* «Розробка державних стандартів професійно-технічної освіти, заснованих на компетенціях» (Київ, 2009, 2010); *звітних науково-практичних конференціях* Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (Київ, 2010, 2011); *регіональному семінарі* «Інновації у професійно-технічній освіті» (Запоріжжя, 2009); *засіданнях педагогічної ради ДНЗ* «Запорізьке вище професійне училище моди і стилю» (Запоріжжя, 2008–2011).

Публікації. Основний зміст і результати дослідження висвітлено у 18 одноосібних публікаціях, з-поміж них: 9 статей у провідних наукових фахових журналах і збірниках наукових праць; 5 статей у збірниках наукових праць і матеріалах наукових конференцій; 4 брошури з методичними рекомендаціями.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, 56 додатків на 188 сторінках (окремий том), списку використаних джерел – 330 назв, з них 17 іноземними мовами. Загальний обсяг дисертації – 238 сторінок друкованого тексту, основний текст – 200 сторінок. Робота містить 36 таблиць на 13 сторінках, 27 рисунків на 10 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі – «Теоретичні основи змісту професійно-технічної освіти» – висвітлено результати стану дослідженості проблеми у педагогічній теорії та практиці, з'ясовано сутність компетентнісного підходу до професійної підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю, здійснено аналіз досвіду створення та

оновлення професійних стандартів у країнах ЄС; викладено концепцію дослідження проблеми створення професійних стандартів швейного профілю.

Результати аналізу проблеми показали, що досягнення необхідної якості підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю гальмується відсутністю професійних і освітніх стандартів, зорієнтованих на потреби ринку праці й узгоджених з Національною рамкою кваліфікацій та системами кваліфікацій країн ЄС. Встановлено, що перше покоління ДСПТО з конкретних професій створювалося на основі застарілих кваліфікаційних характеристик і недосконалих методичних підходів до їх структурної побудови, а тому було негативно оцінене більшістю роботодавців і педагогічних працівників ПТНЗ.

Вивчення наукових джерел дало змогу з'ясувати, що немає єдиного підходу до визначення сутності поняття «професійний стандарт». Найчастіше його трактують як мінімально необхідні вимоги до професійного рівня працівників з урахуванням забезпечення продуктивності і якості виконуваних робіт (Ю. Тукачов); кваліфікаційний рівень працівника, який дає йому змогу виконувати свої посадові обов'язки відповідно до вимог конкретної професії (М. Софінський); детальний опис рівнів виконання конкретного виду професійної діяльності, що потребує у кваліфікованих робітників наявності відповідних компетенцій (М. Коулз, Г. Муравйова, О. Олейнікова); як основу формування професійних кваліфікацій у структурі Національної рамки кваліфікацій (Т. Десятов) або показники здатностей (компетенцій) у певних професіях і родах занять (С. Мельник); як докладно описані вимоги до посадових обов'язків з урахуванням необхідних професійних знань, умінь і компетенцій (Н. Машукова) та ін. Відповідно до таких трактувань поняття *професійний стандарт* розглядається як багатофункціональний нормативний документ, що визначає в межах конкретної робітничої професії єдині вимоги до змісту, умов праці, кваліфікації та компетентності робітників на різних кваліфікаційних рівнях. До основних структурних елементів професійного стандарту належать трудові функції робітника, відповідно до яких встановлюються вимоги до його компетенцій.

У розділі теоретично обґрунтовано компетентнісний підхід до професійної підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю, який посилює практичну зорієнтованість професійно-технічної освіти, роль досвіду, вмінь практично реалізовувати знання під час виконання складних технологічних завдань та зумовлює необхідність оновлення змісту професійного навчання відповідно до вимог сучасного виробництва. На основі критеріїв (лаконічність та об'єктивність ієрархічної побудови, функціональність кожної групи, розподіл на надпредметні та міжпредметні; орієнтація на визначення рівня інтелектуального розвитку осіб, які оволодівають робітничою професією, багатовимірність: особистісні якості, інтелектуальні здібності, комунікативні уміння тощо) визначено пріоритетні для майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю компетенції: ключові, загальнопрофесійні, професійні.

Узагальнення досвіду країн ЄС свідчить про існування різних моделей розробки професійних стандартів, формування кваліфікацій та освітніх програм. У Великій Британії діє цілісна модель професійної компетентності: національні

професійні стандарти, які одночасно виконують функцію класифікатора професійних галузей, разом зі стандартами оцінювання утворюють кваліфікаційні стандарти, на основі яких розробляються освітні програми. В інших країнах (Нідерланди, Німеччина) розробка професійних стандартів інтегрована в процес проектування освітніх стандартів. У третю групу входять країни, де реалізується змішана модель (Франція). Водночас професійні стандарти різних країн різняться як структурою, так і змістом. Одні стандарти містять описи трудових функцій і трудових дій в рамках окремої професії (Німеччина, Естонія), інші – додаткові описи компетенцій або тільки переліки затребуваних компетенцій (Велика Британія, Нідерланди). Крім того, в деяких країнах (Франція) професійні стандарти містять інформацію про організацію трудової діяльності, вимоги до обладнання, інструментів, якими повинен володіти кваліфікований робітник. Такі відмінності зумовлені різними підходами до розуміння терміну «компетенція» та розробки макетів професійного стандарту. У Великій Британії компетенції трактують як здатність людини виконувати необхідні трудові функції згідно з вимогами стандарту, у Франції – як ресурси, що використовуються людиною для здійснення діяльності в конкретній ситуації, а в Німеччині – як здатність людини діяти адекватно та соціально відповідально.

Концепція дослідження ґрунтується на врахуванні положень філософських, гуманістичних, соціологічних, економічних і психолого-педагогічних теорій, культурологічного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісно-розвивального, модульного підходів до професійної стандартизації й формування змісту навчальних планів і програм підготовки майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю згідно з перспективними вимогами сфери праці.

У другому розділі – *«Науково-методичне обґрунтування педагогічних умов створення професійних стандартів швейного профілю»* – описано методики аналізу ринку праці швейної галузі, проектування галузевої рамки кваліфікацій та створення професійних стандартів швейного профілю, обґрунтовано модель професійного стандарту (на прикладі професії «Кравець»), розкрито особливості розробки навчального плану і програм професійної підготовки майбутніх кравців на основі професійного стандарту й модульно-компетентнісного підходу.

До педагогічних умов, що забезпечують створення професійних стандартів швейного профілю на основі компетентнісного підходу, належать: врахування досвіду країн ЄС щодо професійної стандартизації; здійснення аналізу ринку праці швейної галузі з метою визначення затребуваних професій, кваліфікацій, трудових функцій, компетенцій; проектування галузевої рамки кваліфікацій для об'єднання професійних кваліфікацій швейної галузі в єдину систему; застосування методики створення професійних стандартів швейного профілю як основи для побудови Державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління.

У розділі обґрунтовано методику аналізу ринку праці швейної галузі з урахуванням досвіду країн ЄС і національного характеру взаємодії ринку праці й ринку освітніх послуг, яка реалізується упродовж шести етапів: створення творчої робочої групи, вибір підприємств-партнерів, формування переліку професій швейного профілю, розроблення анкети для опитування фахівців підприємств,

опитування, збір та узагальнення результатів анкетування. Запропонована методика дала змогу виявити затребувані професії, кваліфікаційні розряди, сучасні та перспективні трудові операції; оновити кваліфікаційні характеристики шляхом вилучення трудових функцій, що дублюються, застарілих трудових операцій і внесення доповнень щодо нових і перспективних, а відтак розробити галузеву рамку кваліфікацій швейного профілю на принципах системності, гнучкості, безперервності, прозорості, урахування вимог ринку праці, міжнародних тенденцій, орієнтації на кінцевий результат. Рамка об'єднує професійні кваліфікації швейної галузі в єдину систему; згідно з дескрипторами кваліфікаційних рівнів і посадами описує єдині вимоги до кваліфікації робітників і випускників ПТНЗ; визначає процедуру оцінювання результатів освіти та сертифікації кваліфікацій; узгоджує види трудової діяльності з рівнями вимог до результатів навчання; формує систему отримання відповідних сертифікатів, свідоцтв і дипломів. Структура галузевої рамки охоплює десять рівнів, співвіднесених з рівнями Національної рамки кваліфікацій. У проекті галузевої рамки запропонована схема переходу з одного рівня до іншого: вертикально (підвищення кваліфікації за відповідною професією) та горизонтально (оволодіння суміжними професіями), що уможливорює узгодження вимог сфери праці і освіти щодо планування різних траєкторій підготовки кваліфікованих робітників.

Теоретично обґрунтовано методику створення професійних стандартів швейного профілю, в якій реалізовано метод функціонального аналізу затребуваних професій і кваліфікаційних рівнів; компетентнісний підхід до визначення змісту ключових, загальнопрофесійних і професійних компетенцій для кваліфікаційних рівнів, узгоджених з Національною та галузевою рамками кваліфікацій; метод моделювання професійного стандарту, структура і зміст якого максимально придатні для побудови навчального плану і програм професійної підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю. Згідно з методикою насамперед визначається структура професійної діяльності в швейній галузі. Для цього використовуються кодові позначення Національного класифікатора України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010». На другому етапі забезпечується відбір трудових функцій з метою включення їх до змісту одиниць професійного стандарту. На третьому та четвертому етапах складаються переліки необхідних компетенцій для кожного елемента модуля компетентності професійного стандарту. На п'ятому етапі здійснюється розподіл елементів модулів компетентності за кваліфікаційними рівнями галузевої рамки кваліфікацій. Завданням шостого етапу є визначення інших вимог до працівників (можливі місця роботи, умови та організація праці, вимоги до рівня освіти, практичного досвіду роботи, документів про освіту). Сьомий етап передбачає розробку моделі професійного стандарту, що містить такі розділи: загальні положення; паспорт; опис модулів трудової діяльності; види документів, що надаються на основі професійного стандарту; розробники; листок узгодження; експертиза та реєстрація.

Структура професійного стандарту швейного профілю складається із модулів трудової діяльності на основі укрупнення блоків кваліфікаційних вимог. До складу модуля трудової діяльності входять модулі компетентності. Одиницею професійного стандарту визначено елемент модуля компетентності – логічно

завершений, автономний, структурний елемент, що містить у собі: опис основних трудових дій, компетенцій, предметів і засобів праці. Модулі трудової діяльності розподіляються відповідно до Національної (II – IV рівні) та галузевої (III – VI рівні) рамок кваліфікацій, що відповідає місцю ПТО в Національній рамці кваліфікацій. Для опису трудових функцій з професії швейного профілю для кожного кваліфікаційного рівня розроблено картку модуля трудової діяльності.

Модель професійного стандарту швейного профілю є універсальним конструктом побудови навчального плану і програм для професійної підготовки майбутніх кравців шляхом відбору і структурування необхідних модулів трудової діяльності, модулів компетентності та елементів модулів компетентності (рис. 1).

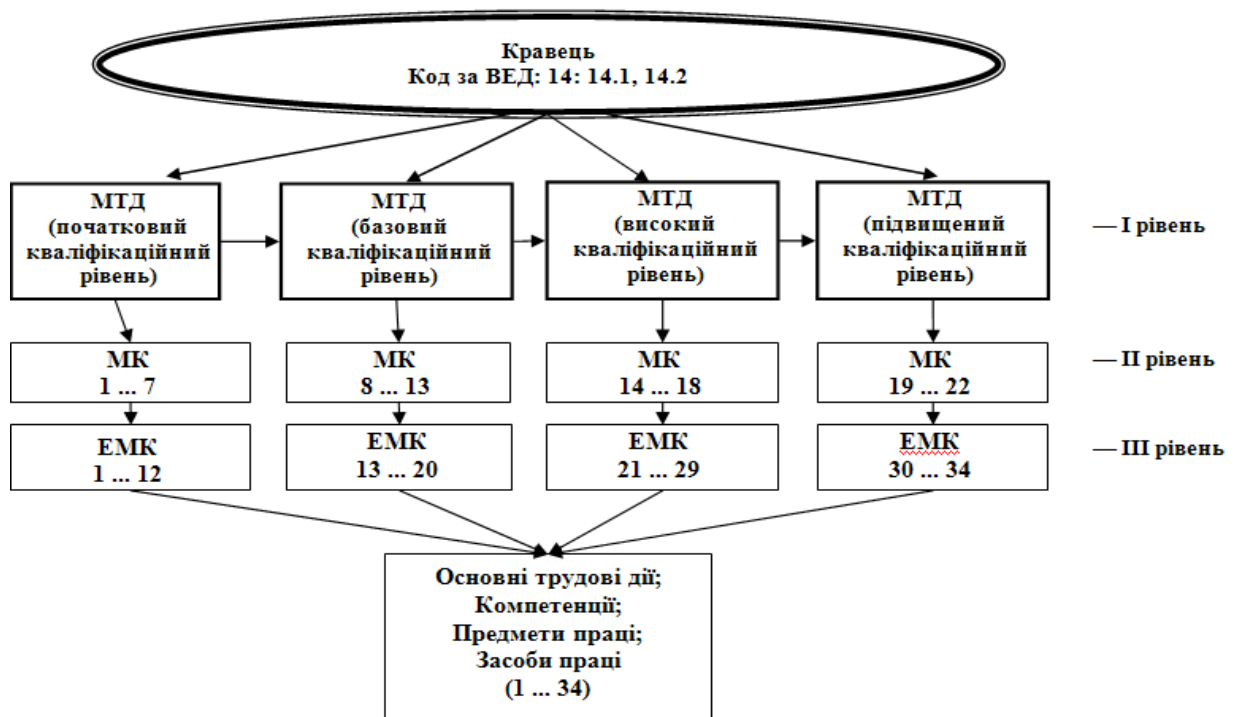

Рис. 1. Ієрархія модулів професійного стандарту (на прикладі професії «Кравець»)

Розроблений з урахуванням модульно-компетентнісного підходу навчальний план з професії «Кравець» має вертикальне структурування за навчальними модулями та горизонтальне – за предметними й інтегрованими, що забезпечує його гнучкість і мобільність, дає можливість індивідуалізувати навчання учнів з урахуванням їхніх знань, умінь й попереднього досвіду. Навчальні модулі складаються з автономних блоків дисциплін. До предметного загальнопрофесійного модуля належать модулі охорони праці, інформаційних технологій, основ галузевої економіки і підприємництва, основ правових знань, фізичної культури і здоров'я. Предметний спеціалізований модуль складається з модулів конструювання одягу та спеціального малювання. Особливістю інтегрованого модуля є поєднання змісту теоретичної та практичної складових професійного навчання (модулі: технологія виготовлення одягу, матеріалознавство, обладнання, виробниче навчання). Варіативний модуль містить модулі, що вільно обираються (культура праці, нові технології, естетичне виховання, основи дизайну, сучасні тенденції моди тощо). Модуль виробничої практики передбачає самостійне виконання учнями трудових

функцій в умовах швейного виробництва; модуль вихідного контролю визначає перелік вимог до державної кваліфікаційної атестації та інших видів контролю.

Навчальні програми розробляються та оновлюються відповідно до вимог професійних стандартів, ДСПТО та техніко-технологічних змін у швейній галузі.

У розділі представлено кредитно-рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю, що реалізується за допомогою поопераційного контролю, накопичення рейтингових балів і кредитів за комплексну навчально-пізнавальну та практичну діяльність учнів у процесі теоретичного, виробничого навчання й виробничої практики.

У третьому розділі – *«Організація і результати дослідно-експериментальної роботи»* – обґрунтовано мету, завдання й етапи проведення дослідно-експериментальної роботи, викладено її програму і методику, проаналізовано результати експерименту, доведено ефективність забезпечення педагогічних умов створення професійних стандартів на основі компетентнісного підходу.

Для експериментальної перевірки було розроблено модель професійного стандарту, навчальний план і програми професійної підготовки кваліфікованих робітників з професії «Кравець», анкети, тестові завдання, питання для інтерв'ю, критерії визначення рівнів набуття майбутніми робітниками швейного профілю ключових, загальнопрофесійних і професійних компетенцій, складено таблиці фіксування результатів. Індуктивне узагальнення фактичного матеріалу здійснювалося відповідно до вимог репрезентативності та валідності вибірки.

Емпіричне дослідження здійснювалося на основі заздалегідь розробленої програми експерименту, якою передбачалося підтвердження відповідності моделі професійного стандарту з професії «Кравець» вимогам ринку праці та професійно-технічної освіти або доведення її неефективності; підтвердження або скасування положення про те, що навчання на основі навчального плану і програм, побудованих з урахуванням модульно-компетентнісного підходу, забезпечує набуття учнями ключових, загальнопрофесійних і професійних компетенцій, підвищує успішність і якість професійної підготовки. Для об'єктивності проведення експерименту були сформовані експериментальні (189 осіб) та контрольні (189 осіб) групи учнів. Наявність контрольних груп в експерименті дає можливість у порівнянні спостерігати наскільки ефективно відбувається процес набуття компетенцій майбутніми кравцями в експериментальних групах.

Ефективність моделі професійного стандарту швейного профілю оцінювалась згідно з критеріями: відповідність змісту та структури професійного стандарту європейським підходам до стандартизації, визнання професійного стандарту як документа, що забезпечує зв'язок сфери праці та освіти, адекватність визначених кваліфікаційних рівнів специфіці професійної діяльності; достатність ключових і загальнопрофесійних компетенцій сучасного робітника швейного профілю; придатність професійного стандарту для розробки навчального плану і програм, сертифікації фахівців тощо. Відповідність моделі професійного стандарту вимогам ринку праці та її придатність для розробки навчальних планів і програм професійної підготовки майбутніх кравців підтверджена оцінками незалежних експертів.

Із числа опитаних (науковці, роботодавці, педагогічні працівники ПТНЗ, представники громадських організацій) 94,1 % дали високу оцінку функціональним можливостям і змістовому наповненню моделі професійного стандарту (рис. 2).

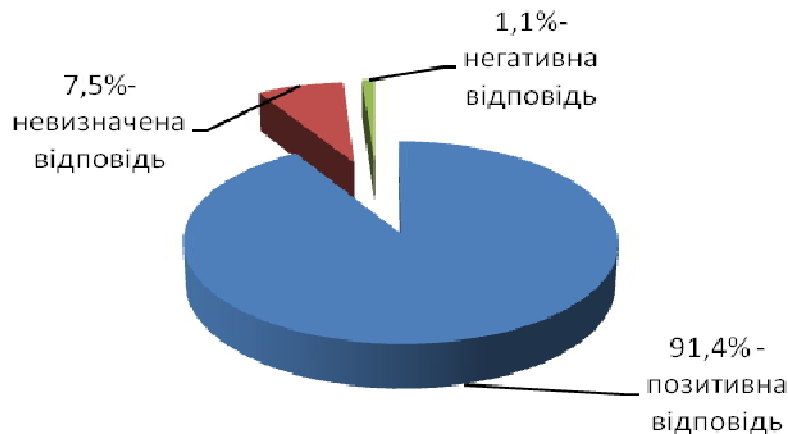

Рис. 2. Результати експертного оцінювання моделі професійного стандарту з професії «Кравець»

Експертною оцінкою більшості педпрацівників (90,1 %) підтверджено, що впровадження авторських навчального плану і програм сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх кравців. Водночас 9,9 % експертів оцінюють їх ефективність на середньому рівні. Низьких оцінок експерти не висловили, що свідчить про переваги побудови навчального плану і програм на принципах гнучкості (92 %), прозорості (82 %), орієнтації на результат (98 %). Під час експерименту виявлено якісні показники авторського навчального плану і програм: структура (93,4 %), зміст (86,3 %), відповідність модульно-компетентнісному підходу (90,7 %). Експерти також дали високу оцінку розробленому навчально-методичному комплексу й визначили його придатність для поточної та самостійної навчальної роботи учнів (92 %), виявили переваги кредитно-рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень учнів поряд з традиційною (88 %).

Оцінювання рівня набуття ключових, загальнопрофесійних і професійних компетенцій майбутніх кравців здійснювалося з урахуванням відповідних критеріїв, розроблених для чотирьох рівнів: низький, середній, достатній, високий. Перевірка статистичної вірогідності одержаних результатів проводилася із застосуванням непараметричного критерію Пірсона - χ^2 (див. табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів набуття ключових, загальнопрофесійних, професійних компетенцій майбутніх кравців експериментальних і контрольних груп

Рівні	До експерименту, %		Після експерименту, %	
	Експериментальні	Контрольні	Експериментальні	Контрольні
Низький	14,8	17,5	0,0	11,3
Середній	52,4	48,3	27,2	63,3
Достатній	28,1	30,2	54,1	20,6
Високий	4,7	4,1	18,7	4,8
$\chi^2_{\text{емп}}$	1,03		50,2	
$\chi^2_{\text{кр.0,05}}$	7,8		7,8	
Відмінність	вибірки однакові $\chi^2_{\text{емп.}} < \chi^2_{\text{кр.0,05}}$		вибірки відрізняються $\chi^2_{\text{емп.}} > \chi^2_{\text{кр.0,05}}$	

Ефективність професійної підготовки майбутніх кравців на основі авторських навчального плану і програм доведена статистично достовірним підвищенням рівнів набуття ключових, загальнопрофесійних і професійних компетенцій в експериментальних групах у порівнянні з контрольними ($\chi^2_{\text{емп.}} > \chi^2_{\text{кр.0,05.}}$; $\chi^2_{\text{емп.}} = 50,2$; $\chi^2_{\text{кр.0,05.}} = 7,8$). Високого рівня досягли 18,7 % учнів експериментальних й 4,8 % контрольних груп; достатнього – відповідно 54,1 % і 24,9 %, середнього – 27,2 % і 63,3 %. На низькому рівні залишилося 11,3 % учнів контрольних груп, що значно вплинуло на рівень їхніх навчальних досягнень. На основі порівняльного аналізу навчальних досягнень учнів експериментальних груп зафіксовано підвищення показників загальної успішності на 14,8 % та якості знань на 21,2 % (рис. 3, 4).

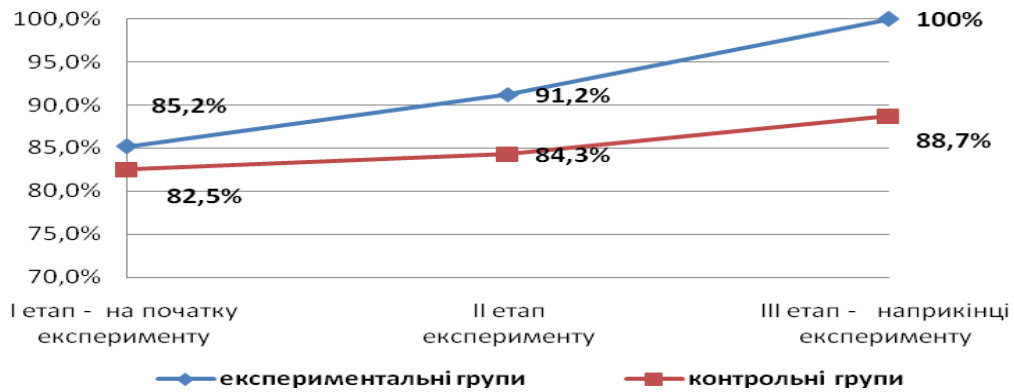

Рис. 3. Загальна успішність учнів експериментальних і контрольних груп

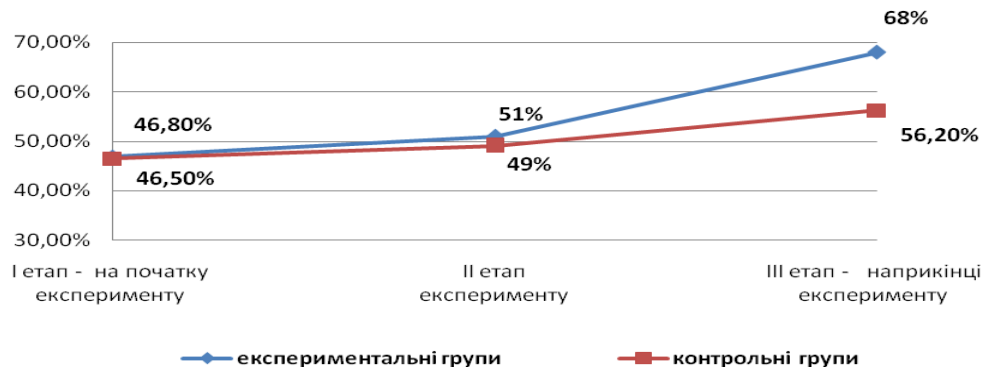

Рис. 4. Показники якості знань учнів контрольних та експериментальних груп

Одержані результати експерименту підтвердили гіпотезу дослідження стосовно доцільності створення професійних стандартів швейного профілю з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу щодо професійної стандартизації, здійснення аналізу ринку праці швейної галузі, проектування галузевої рамки кваліфікацій, застосування методики створення професійних стандартів швейного профілю як основи для побудови ДСПТО нового покоління й дали змогу зробити висновок: запропоновані педагогічні умови створення професійних стандартів швейного профілю на основі компетентнісного підходу є ефективними.

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано новий підхід до розв'язання завдання створення професійних стандартів швейного профілю, що дає змогу привести зміст професійної підготовки майбутніх кравців у відповідність до сучасних вимог швейної галузі.

Загалом, мети наукового пошуку досягнуто, визначені завдання виконано, гіпотезу підтверджено.

ВИСНОВКИ

1. Результати теоретичного аналізу проблеми дослідження показали, що у педагогічній теорії і практиці значна увага приділяється вивченню різних аспектів стандартизації змісту професійно-технічної освіти. Водночас питання створення професійних стандартів для окремих галузей економіки як основи побудови освітніх стандартів не набули системного і обґрунтованого висвітлення. Якість підготовки майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю гальмується використанням застарілих Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій, що не відповідають сучасним вимогам роботодавців. Такий стан зумовлений відсутністю науково обґрунтованих педагогічних умов створення професійних стандартів, які в межах конкретної робітничої професії визначають єдині вимоги до змісту, умов праці, кваліфікації та професійної компетентності робітників на різних кваліфікаційних рівнях.

Досвід створення професійних стандартів у країнах Європейського Союзу свідчить про наявність загальних підходів до професійної стандартизації (Велика Британія, Нідерланди, Німеччина, Франція, Естонія та ін.), а саме: професійний стандарт – продукт колективної діяльності роботодавців, представників освіти, галузевих та громадських об'єднань; розробкою професійних стандартів займаються спеціально створені урядові органи або галузеві структури (ради, комітети), які мають чітко окреслені повноваження; процес організації, створення та коригування професійних стандартів регулюється чинними нормативно-правовими документами; структура професійних стандартів ґрунтується на компетентнісному підході; основним методом формування їх змісту є функціональний аналіз професійних та особистісних компетенцій, затребуваних на ринку праці, розподілених за кваліфікаційними рівнями та модулями (єдиницями).

2. Компетентнісний підхід до професійної підготовки є важливим теоретичним підґрунтям результативно-цільової спрямованості професійно-технічної освіти на формування у майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю професійної компетентності. Результати функціонального аналізу професійної діяльності кваліфікованих робітників швейного профілю дали змогу трактувати суть поняття «компетенція» як сукупність знань, умінь, способів діяльності та особистісних якостей людини, що визначають її готовність до якісного розв'язання професійних завдань у певній сфері, а «компетентність» – як результат набуття людиною компетенцій, які дають їй змогу якісно виконувати трудові функції, успішно засвоювати знання, взаємодіяти з іншими людьми в різних ситуаціях, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності, набувати соціальної самостійності. Доведено, що набуття майбутніми кравцями ключових (найбільш загальні здібності та вміння особи розуміти ситуацію, досягати результатів у професійному та особистому житті), загальнопрофесійних (знання, уміння, способи дій, навичок з предметів, які за змістом належать до загальних галузей знань) і професійних компетенцій (знання, уміння, навички і досвід, що використовуються у виробничій діяльності (сфері наук) з конкретної професії) ефективно здійснюється на основі навчальних планів і програм професійної підготовки, розроблених відповідно до

вимог професійного стандарту, Державного стандарту професійно-технічної освіти та модульно-компетентнісного підходу.

3. Запропонована методика аналізу ринку праці швейної галузі із залученням соціальних партнерів базується на функціональному аналізі сучасних вимог сфери праці до знань, умінь і компетенцій кваліфікованих робітників; дає можливість виявити затребувані професії, кваліфікаційні розряди, компетенції; сучасні та перспективні трудові функції; оновити кваліфікаційні характеристики і забезпечує достовірну інформацію для розробників стандартів у сфері праці та професійно-технічній освіті. Розроблена з урахуванням системного підходу, принципів наступності, порівнянності, відповідності ієрархії кваліфікаційних рівнів чинній структурі розподілу праці та системі професійно-технічної освіти в Україні галузева рамка кваліфікацій узгоджується з Національною рамкою кваліфікацій; забезпечує вимірювання і взаємозв'язок результатів навчання та встановлює співвіднесеність документів про освіту; уможливорює об'єднання в єдину систему посади, які може обіймати кваліфікований робітник швейної галузі на різних кваліфікаційних рівнях.

4. Методика створення професійних стандартів швейного профілю (на прикладі професії «Кравець») розроблена з урахуванням концептуальних ідей професійного розвитку працівників, функціонування ринку праці та професійної освіти, принципів формування Національної рамки кваліфікацій та класифікації видів компетенцій. Її реалізація ґрунтується на застосуванні методів системного і функціонального аналізу, порівняння, моделювання, систематизації, узагальнення теоретичних і методичних умов та будується згідно з алгоритмом, мета якого опис кожного етапу для використання підприємствами, громадськими організаціями, галузевими професійними організаціями, навчальними закладами та іншими юридичними і фізичними особами під час проектування професійних й освітніх стандартів різного галузевого спрямування. Особливістю методики створення професійних стандартів є: здійснення відбору трудових функцій, кваліфікацій і компетенцій робітників на основі їх рейтингування; визначення рекомендованих назв посад; модульна ієрархія структури професійного стандарту; розроблення картки модуля трудової діяльності; визначення переліку і опис одиниць професійного стандарту; упорядкування переліків компетенцій; кодифікація документів. Результати експертного оцінювання моделі професійного стандарту (на прикладі професії «Кравець») свідчать про її відповідність вимогам ринку праці та професійно-технічної освіти, європейським підходам до стандартизації та специфіці професійної діяльності, коректність визнання професійного стандарту як документа сфери праці, адекватність кваліфікаційних рівнів професії рівням Національної та галузевої рамок кваліфікацій, відповідність змісту модулів компетентності потребам роботодавців, достатність визначених компетенцій сучасного робітника швейного профілю, придатність професійного стандарту для розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління та навчальних планів і програм тощо.

5. Особливістю авторського навчального плану і програм професійної підготовки майбутніх кравців, розроблених на основі професійного стандарту й модульно-компетентнісного підходу, є результативно-цільова спрямованість

навчально-виробничого процесу (розвиток соціального партнерства, орієнтація на формування компетентності, вибір індивідуальної траєкторії навчання) та відбір і структурування змісту навчального матеріалу з урахуванням цілісності компонентів, послідовності побудови, узгодженості цілей навчання, модулів та їх елементів з визначеними компетенціями, інтеграції теоретичної і практичної складових, оперативного оновлення або заміни модулів. Реалізація навчального плану і програм ґрунтується на стратегічних цілях професійно-технічної освіти й здійснюються на основі принципів ефективного поєднання педагогом функцій викладача і майстра виробничого навчання, індивідуалізації та інтеграції змісту і форм професійного навчання, об'єктивності системи оцінювання набутих компетенцій. Кредитно-рейтингова система оцінювання навчальних досягнень учнів ПТНЗ швейного профілю сприяє активізації їхньої пізнавальної діяльності, самостійності, самоконтролю й вияву власної індивідуальності.

З рівнем вірогідності 95% експериментальна перевірка запропонованих педагогічних умов підтвердила їх ефективність у створенні професійних стандартів швейного профілю та побудови на їх основі навчального плану і програм професійної підготовки майбутніх кравців. Про це свідчить зростання показників успішності учнів експериментальних груп на 14,8 %, а якості знань на 21,2 %, майже стовідсоткове працевлаштування.

Теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у науково-методичних і навчально-методичних центрах професійно-технічної освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, у професійно-технічних навчальних закладах швейного профілю з метою створення Державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління й навчально-методичних комплексів професійної підготовки майбутніх кравців.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективи роботи полягають у дослідженні філософських основ взаємодії сфери праці і професійно-технічної освіти, педагогічних засад професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю на основі компетентісного підходу як цілісної педагогічної системи, моніторингу якості професійної підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ швейного профілю, педагогічних систем професійної освіти фахівців швейної галузі зарубіжних країн тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. *Короткова Л.І.* Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи в ході наукового дослідження проблеми створення професійних стандартів швейного профілю на основі компетентісного підходу / Л.І.Короткова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол. : Т.І. Сущенко (голов. ред. та ін.). – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2011. – Вип. 19 (72). – С. 130–136.

2. *Короткова Л.І.* Компетентісний підхід до професійної підготовки кваліфікованих робітників швейного профілю / Л.І. Короткова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал. – Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2011. – № 4–5 (14–15). – С. 91–102.

3. *Короткова Л.І.* Модульно-компетентнісний підхід до створення навчально-методичного комплексу професійної підготовки майбутніх кравців на основі проекту професійного стандарту нового покоління [Електронний ресурс] / Л.І. Короткова // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України – 2011. – № 5. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2011_5/11klisnp.pdf.

4. *Короткова Л.І.* Мотивація творчістю / Ліна Короткова // Проф.-техн. освіта. – 2008. – № 3. – С. 34–35.

5. *Короткова Л.І.* Оновлення змісту професійно-технічної освіти швейного профілю / Ліна Короткова // Модернізація професійної освіти і навчання : Проблеми, пошуки і перспективи : зб. наук. пр. / [редкол. : В.О. Радкевич (голова та ін.)] – К. : ІПТО НАПН, 2011. – Вип. 1. – С. 193–203.

6. *Короткова Л.І.* Проблеми змісту професійно-технічної освіти швейного профілю в педагогічній науці [Електронний ресурс] / Л.І. Короткова // Теорія та методика управління освітою – 2011. – № 6. – Режим доступу до журн. : <http://tme.umo.edu.ua/>.

7. *Короткова Л.І.* Проектування галузевої кваліфікаційної рамки швейного профілю / Ліна Короткова // Проф.-техн. освіта. – 2010. – № 3. – С. 17–19.

8. *Короткова Л.І.* Ринок праці і професійна компетентність кваліфікованих робітників швейного профілю [Електронний ресурс] / Л.І. Короткова // Теорія та методика управління освітою. – 2011. – № 5. – Режим доступу до журн. : <http://tme.umo.edu.ua/>.

9. *Короткова Л.І.* Створюємо професійні стандарти / Ліна Короткова // Проф.-техн. освіта. – 2008. – № 4. – С. 48–50.

10. *Короткова Л.І.* Сучасні тенденції створення професійних стандартів у країнах Євросоюзу / Л.І. Короткова // Професійна освіта: проблеми і перспективи : зб. наук. пр. / ІПТО НАПН України ; РВНЗ «КІПУ». – К. ; Сімферополь : НІЦ КІПУ, 2011. – Вип. 2. – С. 108–114.

11. *Короткова Л.І.* Формуємо новий зміст швейних професій / Ліна Ігорівна Короткова // Проф.-техн. освіта. – 2011. – № 3. – С. 18–20.

Опубліковані праці апробаційного характеру

12. *Короткова Л.І.* Проектування галузевої кваліфікаційної рамки швейного профілю / Ліна Короткова // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання : тези доп. наук.-практ. конф., (м. Київ, 29–31 березня 2010 р.) / Л.І. Короткова ; за заг. ред. В.О. Радкевич. – К. : ІПТО НАПН України, 2010. – С. 91–93.

13. *Короткова Л.І.* Проектування професійного стандарту з професії «Кравець» / Ліна Короткова // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання : матер. Всеукр. (звітної) наук.-практ. конф. (м. Київ, 18–19 квіт. 2011 р.) / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України ; за заг. ред. В.О. Радкевич. – К. : ІПТО НАПН України, 2011. – С. 73–75.

14. *Короткова Л.І.* Художня творчість у змісті професійного навчання майбутніх фахівців швейного профілю / Л.І. Короткова // Професійно-мистецька школа у системі національної освіти : матер. міжн. наук.-практ. конф. (Мала

Білозірка Запорізької обл. 1–3 жовт. 2008 р). – Київ – Чернівці : Зелена Буковина, 2008. – С. 364–372.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

15. *Короткова Л.І.* Методика аналізу ринку праці швейної галузі / Л.І. Короткова ; за ред. В.О. Радкевич. – К. : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2008. – 57 с.

16. *Короткова Л.І.* Методика розроблення професійних стандартів швейного профілю (на прикладі професії «Кравець») на основі компетентнісного підходу / Л.І. Короткова ; за ред. В.О. Радкевич. – К. : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2009. – 50 с.

17. *Короткова Л.І.* Модульно-компетентнісна побудова навчального плану та програм професійної підготовки майбутніх кравців на основі професійного стандарту : метод. реком. / Л.І. Короткова ; за ред. В.О. Радкевич. – К. : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2011. – 44 с.

18. *Короткова Л.І.* Професійний стандарт / Л.І. Короткова ; за ред. В.О. Радкевич. – К. : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2009. – 147 с.

АНОТАЦІЇ

Короткова Л.І. Педагогічні умови створення професійних стандартів швейного профілю на основі компетентнісного підходу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2012.

У дисертації теоретично обґрунтовано педагогічні умови створення професійних стандартів швейного профілю на основі компетентнісного підходу. У ході дослідження проаналізовано досвід створення професійних стандартів у країнах Європейського Союзу; обґрунтовано методики аналізу ринку праці швейної галузі, проектування галузевої рамки кваліфікацій швейного профілю, створення професійних стандартів; здійснено експертну оцінку моделі професійного стандарту (на прикладі професії «Кравець»), запропоновано авторський навчальний план і програми професійної підготовки майбутніх кравців, що розроблені на основі професійного стандарту й модульно-компетентнісного підходу, кредитно-рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень учнів.

Ключові слова: галузева рамка кваліфікацій, кваліфікований робітник, компетентнісний підхід, професійний стандарт швейного профілю, ринок праці.

Короткова Л.И. Педагогические условия создания профессиональных стандартов швейного профиля на основе компетентностного подхода. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Институт профессионально-технического образования Национальной академии педагогических наук Украины, Киев, 2012.

В диссертации теоретически обоснованы педагогические условия создания профессиональных стандартов швейного профиля на основе компетентностного подхода. В ходе исследования проанализирован опыт создания профессиональных стандартов в странах Европейского Союза; обоснованы методики изучения рынка труда швейной отрасли, проектирования отраслевой рамки квалификаций швейного профиля; создания профессиональных стандартов; осуществлена экспертная оценка модели профессионального стандарта (на примере профессии «Портной»), предложены авторский учебный план и программы, разработанные с учетом профессионального стандарта и модульно-компетентностного подхода, кредитно-рейтинговая система оценивания учебных достижений учащихся.

Анализ отечественных и зарубежных источников показал, что переход к компетентностно-ориентированному образованию на основе профессиональных стандартов в странах Европейского Союза является закономерным явлением, отвечающим требованиям современного этапа развития общества. Раскрыта сущность понятий «профессиональный стандарт», «профессиональная компетентность», «компетентностный подход». Профессиональный стандарт рассматривается как многофункциональный нормативный документ, определяющий в рамках конкретной рабочей профессии единые требования к содержанию и условиям труда, квалификации и компетентности работников на различных квалификационных уровнях.

Анализ рынка труда показал, что мировой и отечественный рынки в условиях глобализации теряют свою замкнутость и обособленность. Развитие современного рынка труда швейной отрасли основывается на динамичных изменениях в составе и структуре рабочих мест и квалифицированной рабочей силе, для которой характерны: ценностные ориентации, положительная мотивация (четко определенный профессиональный интерес), целеустремленность, фундаментальные профессиональные знания, значительный интеллектуальный потенциал, адекватная самооценка собственной производственной деятельности, настойчивость в достижении цели, креативность, инициативность, умение контролировать и корректировать эмоциональное состояние, стремление к постоянному профессиональному самосовершенствованию.

В ходе исследования разработана методика анализа рынка труда, использование которой позволяет обосновать оптимальное количество востребованных профессий швейной отрасли, необходимых трудовых функций, квалификационных разрядов; обеспечить взаимосвязь рынка образовательных услуг и рынка труда путем определения результатов профессионального образования. В процессе работы была создана отраслевая рамка квалификаций швейного профиля, которая позволила объединить в единую систему должности отрасли от простых к сложным и установить четкие стандарты качества для документов, подтверждающих квалификации всех уровней.

Теоретически обоснована модель и методика создания профессиональных стандартов швейного профиля на основе использования метода функционального анализа с целью создания модулей трудовой деятельности для начального, базового, высокого и повышенного уровней квалификации. Модель профессионального

стандарта по профессии «Портной» разработана на основе компетентностного подхода, а также принципов научности, объективности, системности, взаимодействия сферы труда и образования, развития социального партнерства, непрерывного профессионального развития рабочего на протяжении всей трудовой деятельности, прозрачности определения квалификационных требований к профессиональной деятельности, учета международных тенденций в разработке профессиональных стандартов, основанных на компетенциях, динамичности и гибкости содержания профессиональной деятельности, завершенности, целостности, относительной автономности профессионального стандарта, его ориентации на конечный результат, значимый для профессионального развития личности будущего квалифицированного рабочего швейного профиля.

С учетом профессионального стандарта (на примере профессии «Портной») и модульно-компетентностного подхода разработаны и внедрены в практику работы учебный план и программы профессиональной подготовки будущих портных, в которых оптимально объединены теоретическая и практическая составляющие профессионального обучения, что является определяющим для сферы труда.

Результаты формирующего эксперимента доказали соответствие структуры и содержания профессионального стандарта требованиям современного рынка труда, возрастание качества показателей успеваемости и качества знаний учащихся экспериментальных групп, положительную динамику овладения ключевыми, общепрофессиональными и профессиональными компетенциями, что подтвердило общую гипотезу исследования.

Ключевые слова: отраслевая рамка квалификаций, квалифицированный рабочий, компетентностный подход, профессиональный стандарт швейного профиля, рынок труда.

Korotkova L.I. Pedagogical conditions for developing qualification standards of sewing specialization based on competence approach. –On the right of manuscript.

Dissertation of obtain an academic degree of Doctor of Philosophy in speciality 13.00.04 – Theory and Methodology of Vocational Education. – Institute of Vocational Education and Training of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2012.

The dissertation gives theoretical grounds of pedagogical conditions for developing qualification standards of sewing specialization based on competence approach. The research gives an analysis of experience of qualification standards development in European Union countries; it proves methods for analysis of sewing sector labour market, designing of sewing specialization sector's qualification framework, developing of qualification standard. The following issues are offered: model of qualification standard (for example profession «Tailor»), expert judgment model of professional standards (on the example of a profession «Tailor»), author's curriculum and programs for future tailor training designed on the basis of qualification standard and modular competence approach, and credit system for evaluation of students' achievements.

Key words: sectoral qualifications framework, skilled worker, competence approach, qualification standard of sewing specialization, labor market.